

บทที่ 3
วิธีการวิจัย
(Research Methodologies)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ร่วมในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรและเยาวชนในตำบลเกาะโพธิ์ ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้นำเกษตรกรที่ทำการเกษตร เยาวชนและเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ผู้นำเกษตรกรที่ทำการเกษตร ใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีจำนวน 10 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 ประกอบอาชีพการเกษตรที่มีการจัดการผลิตพืช สัตว์ ประมง ในพื้นที่เดียวกัน

1.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรยั่งยืน

2. เยาวชนที่อาศัยอยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ ที่มีอายุตั้งแต่ 8 ปี ถึง 14 ปี ใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีจำนวน 15 คน เพื่อเข้าค่ายการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนเพื่อผลิตสื่อและสร้างกิจกรรม

3. เกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ ใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติดังนี้

3.1 เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรเป็นหลักและอาศัยอยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก

3.2 ต้องเป็นผู้ที่สนใจและต้องการทำการเกษตรและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่เยาวชนพัฒนาขึ้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. การจัดสนทนากลุ่มเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการและความจำเป็น (Need Assessment) ในการเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรยั่งยืนกับผู้นำเกษตรกรผู้มีประสบการณ์ในการทำเกษตรยั่งยืน

2. สื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน

สื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นสื่อและกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืนในชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ ผลิตโดยเยาวชน

3. แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม

ใช้เก็บข้อมูลกับเกษตรกรทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้การทำเกษตร
ยั่งยืน

การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสังเกตด้วยตนเอง โดยการ
สร้างแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวการสร้างแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม จากเอกสารตำราต่าง ๆ
2. สร้างแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนา
กลุ่มของผู้นำเกษตรกร
3. นำแบบทดสอบความรู้ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30
ชุด โดยการหาความยากง่ายและหาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบทุกข้อ โดยถือเกณฑ์ค่าความยาก
ง่ายอยู่ระหว่าง 0.02 – 0.08 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.02 ขึ้นไป จึงถือว่าแบบทดสอบมีคุณภาพ
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด
เพื่อตรวจสอบคุณภาพของคำถามแต่ละข้อว่า แต่ละคำถามนั้นผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจตรงกัน
หรือไม่ เวลาที่ใช้ในการสอบถาม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งหาความเชื่อมั่น
(Reliability) ของคำถามและคำตอบโดยใช้วิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นอัลฟา (Alpha
Coefficient) ของ Cronbach (Cronbach,1970)
5. นำแบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม ฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านเกณฑ์เรียบร้อยแล้ว นำไปใช้ใน
เก็บข้อมูลกับเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บข้อมูลและการกำหนดพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่อยู่ในตำบลเกาะโพธิ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเกษตร
ยั่งยืน ซึ่งเหตุผลในการเลือกพื้นที่ตำบลเกาะโพธิ์ เพราะเป็นตำบลที่มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่มี
ความสนใจในการทำเกษตรยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีกระบวนการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเครื่องมือและสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
กลุ่มผู้นำเกษตรกรที่ทำการเกษตรในตำบลเกาะโพธิ์ จำนวน 10 คน ที่มีส่วนร่วมในการ
วิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น (Need Assessment)

เยาวชนในตำบลเกาะโพธิ์ ที่มีอายุตั้งแต่ 8 ถึง 14 ปี จากหมู่บ้านจำนวน 15 คน ที่ผ่านการเข้า
ค่ายเรียนรู้ เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาสื่อ เผยแพร่สื่อ และจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตร
ยั่งยืนร่วมกับเกษตรกรในชุมชน

2. การสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการจำเป็น (Need Assessment)

ผู้วิจัยดำเนินการการสนทนากลุ่มเพื่อหาความต้องการจำเป็นร่วมกับกลุ่มผู้นำเกษตรกร โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้ววางแผนการดำเนินงาน

ผู้วิจัยกับกลุ่มผู้นำเกษตรกร โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อกำหนดโครงสร้างและขอบเขตของเนื้อหา

2.1.3 ออกแบบประเด็นสนทนาเพื่อการสนทนาอย่างมีส่วนร่วม

2.2 ขั้นตอนเตรียมการ

2.2.1 ผู้วิจัยประสานกับกลุ่มผู้นำเกษตรกร เพื่อขออนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการจัดการสนทนากลุ่ม

2.2.2 จัดเตรียมสถานที่ประชุม และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ

2.2.3 เตรียมผู้ช่วยในการสนทนา บันทึกภาพและบันทึกเสียง

2.3 ขั้นตอนดำเนินการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยกับกลุ่มผู้นำเกษตรกร โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยแนะนำตนเองและคณะทำงาน พร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มและแนะนำผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละคน

2.3.2 สนทนาในเรื่องทั่ว ๆ ไป เพื่อสร้างบรรยากาศของความคุ้นเคยความเป็นกันเอง

2.3.3 ผู้วิจัยกับกลุ่มผู้นำเกษตรกรร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยมีประเด็นในการพูดคุย คือ หลักการและยุทธศาสตร์การส่งเสริมเกษตรยั่งยืน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน การสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมให้กับเกษตรกร (วิธีคิดและวิธีดำเนินการ) ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งสาเหตุข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาสื่อเสริมสร้างการเรียนรู้การทำเกษตรยั่งยืน เป็นต้น

2.3.4 ผู้วิจัยและผู้ช่วยดำเนินการวิจัยบันทึกผลของการจัดการสนทนากลุ่ม นอกจากการจดบันทึกยังมีการสังเกต การบันทึกภาพและบันทึกเสียงด้วย

2.3.5 หลังดำเนินการสนทนากลุ่มเสร็จสิ้น ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมสนทนาสรุปผลการสนทนาตามประเด็นที่กำหนด

2.4 ขั้นตอนสรุปผลการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยทำการสรุปผลร่วมกับผู้นำเกษตรกร ที่ได้จากการจัดเวทีการสนทนากลุ่มแบบมีส่วนร่วมดังนี้

2.4.1 สรุปผลการสนทนากลุ่มในแต่ละประเด็น

2.4.2 สรุปผลเพื่อกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมค่ายการเรียนรู้ ในการผลิตสื่อและกิจกรรมให้กับเยาวชนในชุมชน แนวทางการเข้าร่วมกิจกรรมของเกษตรกร

3. การจัดค่ายการเรียนรู้และพัฒนาสื่อ การวางแผนการดำเนินการกิจกรรม

ผู้วิจัยกับผู้นำเกษตรกร ร่วมกันการออกแบบค่ายการเรียนรู้และวางแผนการจัดกิจกรรมโดยมีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาจากเวทีการสนทนากลุ่ม
- 3.2 ออกแบบหลักสูตรค่ายส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน
- 3.3 รับสมัครเยาวชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม “ค่ายส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน”
- 3.4 จัดกิจกรรมค่ายส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน
- 3.5 วางแผนการจัดกิจกรรมของเกษตรกรที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน
- 3.6 ผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

4. การใช้สื่อและจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน

ผู้วิจัย ผู้นำเกษตรกรและเยาวชนร่วมกันประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืน มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่วางแผนไว้ ให้เกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นำสื่อและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนที่เยาวชนผลิตขึ้น ไปใช้ในจัดกิจกรรมกับเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในตำบลเกาะโพธิ์

4.3 นำผลการใช้สื่อและจัดกิจกรรมมาสรุปผลร่วมกัน

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยจึงมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน

กระบวนการวิจัย	ผู้มีส่วนร่วม
ขั้นการค้นหาคำปัญหา และความต้องการ	
1. จัดเตรียมทีมงาน	ผู้วิจัยและผู้นำเกษตรกร
2. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	ผู้วิจัยและคณะทำงาน
3. รวบรวมข้อมูลสำรวจชุมชน	ผู้วิจัยและผู้นำเกษตรกร
4. เสนอแนวคิดและสถานการณ์เบื้องต้น	ผู้วิจัย คณะทำงาน และผู้นำเกษตรกร
ขั้นการตัดสินใจร่วมกัน	
1. กำหนดสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้	ผู้วิจัยและผู้นำเกษตรกร
2. กำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้	ผู้วิจัยและผู้นำเกษตรกร
ขั้นวางแผนและดำเนินการ	
1. ออกแบบและวางแผน	ผู้วิจัย คณะทำงาน และผู้นำเกษตรกร
2. อบรมค่ายการเรียนรู้และผลิตสื่อ	ผู้วิจัย คณะทำงาน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

กระบวนการวิจัย	ผู้มีส่วนร่วม
3. ดำเนินการตามแผนที่กำหนด	
3.1 ประชาสัมพันธ์	ผู้นำเกษตรกร เกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย
3.2 ใช้สื่อและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสรุปทเรียน	ผู้วิจัย คณะทำงาน ผู้นำเกษตรกร เยาวชน และเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย
ขั้นติดตามและประเมินผล	
1. สรุปผลการใช้และทำกิจกรรม	ผู้วิจัย คณะทำงาน ผู้นำเกษตรกรและเยาวชน
2. สรุปบทเรียน/เสนอผลต่อชุมชน	ผู้วิจัย คณะทำงาน ผู้นำเกษตรกรและเยาวชน

แบบแผนกระบวนการวิจัย

กระบวนการผลิตและใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้เกษตรกรยั่งยืนในชุมชนตำบลเกาะโพธิ์ จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

ตารางที่ 3.2 แสดงแบบแผนกระบวนการวิจัย

กลุ่มทดลอง	T1(1) Input	X1(1) (สนทนา กลุ่ม)	T2(1) Output	X2(2) (ค่ายการ เรียนรู้ (ผลิตสื่อ)	T3(3) Pre- test	X3(3) ใช้สื่อ/ กิจกรรม	T4(3) Post- test
• ผู้นำเกษตรกร(1)							
• เยาวชน (2)							
• เกษตรกร (3)							

เมื่อกำหนดให้

T1(1) หมายถึง การวางแผนก่อนการสนทนากลุ่มกับผู้นำเกษตรกร

T2(1) หมายถึง สรุปผลการสนทนากลุ่ม เพื่อวางแผนการจัดทำค่ายเยาวชนผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล

T3(3) หมายถึง ประเมินผลด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามก่อนการใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

T4(3) หมายถึง ประเมินผลด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามหลังการใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และสรุปผล

X1(1) หมายถึง การสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชน

X2(2) หมายถึง การจัดค่ายเยาวชนเพื่อการเรียนรู้และผลิตสื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

X3(3) หมายถึง การใช้สื่อและกิจกรรมในจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

แบบแผนการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

ใช้สื่อกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว และประเมินด้วยแบบสอบถามก่อนและหลังการได้รับสื่อเพื่อการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนโดยใช้การวิจัยแบบ One Group Pre-test Post-test Design ดังนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงการวิจัยแบบ One Group Pre-test Post-test Design

กลุ่ม	ประเมินก่อนใช้สื่อ	ทดลอง	ประเมินหลังใช้สื่อ
เกษตรกร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	T1	X	T2

เมื่อกำหนดให้

T1 หมายถึง การประเมินด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามก่อนการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

T2 หมายถึง การประเมินด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามหลังการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

X หมายถึง การใช้สื่อและกิจกรรมในจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้

การดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมโดยใช้สื่อและกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน 30 คน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ให้เยาวชน
2. ผลิตสื่อและกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้โดยเยาวชน
3. ประเมินผลก่อนการทำกิจกรรมและใช้สื่อ (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบความรู้กับเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์
4. ทำกิจกรรมและใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้กับเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์
5. ประเมินผลหลังใช้สื่อและการทำกิจกรรม (Post-test) ด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามกับเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 กระบวนการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ
2. การประเมินความรู้ ใช้ค่าร้อยละ
3. การประเมินความรู้และความพึงพอใจของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์ ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้ด้านเกษตรยั่งยืน ของเกษตรกรที่เข้ารับการทำกิจกรรมก่อนและหลังการใช้สื่อและกิจกรรม โดยใช้สูตร t-Dependent

เกณฑ์การแปลผลข้อมูล

เกณฑ์การแปลผลระดับความรู้ ใช้สูตรดังนี้

$$\text{ความกว้างของอัตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

เกณฑ์การแปลผลความรู้และความพึงพอใจที่ได้รับของเกษตรกรในตำบลเกาะโพธิ์โดยใช้เกณฑ์ตามแนวทางของเบสท์ (Best, 1981) ดังนี้

4.51 - 5.00 แปลความหมายว่า	ระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50 แปลความหมายว่า	ระดับมาก
2.51 - 3.50 แปลความหมายว่า	ระดับปานกลาง
1.51 - 2.50 แปลความหมายว่า	ระดับน้อย
1.00 - 1.50 แปลความหมายว่า	ระดับน้อยมาก